

O‘QITUVCHI INNOVATSION SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH ZAMONAVIY O‘QITUVCHINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY OMILLI SIFATIDA

Xakimova Dildora Mashrabjonovna

A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti “Ijtimoiy va amaliy fanlar metodikasi” kafedrasini mudiri, P.f.d. (DSc), dotsent

Annotatsiya. Mazkur maqolada o‘qituvchining innovatsion faoliyatga tayyorligi, unga ta’sir etuvchi omillar, shaxs innovatsion salohiyatining asosiy parametrlari, ta’lim sohasidagi innovatsion faoliyatning o‘ziga xos xususiyatlari kabi masalalar yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: innovatsiya, innovatsion faoliyat, ijodiy pedagogik salohiyat, pedagogik texnologiyalar, g‘oyalarning innovatsiyaga aylanishi.

O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “Xalqimiz dunyoqarashida innovatsiya muhitini yaratish eng muhim vazifamizdir. Innovatsiya bo‘lmas ekan, hech bir sohada raqobat, rivojlanish bo‘lmaydi.

Bu sohadagi o‘zgarishlarni xalqimizga keng targ‘ib qilmasak, odamlarda ko‘nikma paydo qilmasak, bugungi davr shiddati, fan-texnikaning mislsiz yutuqlari bilan hamqadam bo‘lolmaymiz”.

Ilgari biror bir mamlakatning taraqqiyoti va kuch-qudratini ifodalash va baholash uchun uning mavjud bo‘lgan tabiiy boyliklari va iqtisodiy salohiyati haqida so‘z yuritilar edi. Bugun dunyo taraqqiyotning shunday bosqichiga qadam qo‘ydiki, har qanday millat va davlat imkoniyatlarining hal qiluvchi belgisi-bu ma’rifat, insonlarning intellektual, kasbiy va ma’naviy salohiyatidir.

Innovatsion rivojlanish kontseptsiyasiga ko‘ra, zamonaviy ta’lim tashkilotlari faoliyatining yo‘nalishlaridan biri innovatsion faoliyat sharoitida pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish maqsadida ta’lim tashkilotlarini boshqarish tizimlarini doimiy ravishda takomillashtirish uchun shart-sharoitlarni yaratishdan iborat.

“Innovatsiya” atamasi amaliyotga joriy qilingan yangi g‘oya, texnologiya yoki yangi usul sifatida talqin etiladi.

G‘oyalarning innovatsiyaga aylanishini ta’minlovchi va bu jarayonni boshqarish tizimini shakllantiradigan faoliyat innovatsion faoliyatdir.

Innovatsiyalarning hayotiyligini belgilovchi muhim omil - bu ularning tashkilotda paydo bo‘lish usuli bolib, birinchi usul boshqa odamlarning g‘oyalarini, tashqaridan keladigan tayyor pedagogik texnologiyalarni olish bilan bog‘liq bolsa, ikkinchisi jamoaning o‘ziga xos innovatsion tafakkurini rivojlantirish hisoblanadi.

Ta’lim sohasining rivojlanishi o‘qituvchilarga qo‘yiladigan talablarni ham o‘zgartiradi. Hozirgi vaqtda zamonaviy o‘qituvchining kasbiy kompetensiyalaridan biri bu pedagogik innovatsiyalarni loyihalash va amalga oshirishdir. Pedagogik innovatsiyalar ijtimoiy-ta’lim makonidagi munosabatlarni demokratlashtirishga qaratilgan [4].

Shuni ta’kidlash kerakki, har qanday innovatsion faoliyat, jumladan, pedagogik faoliyat ham jamiyat taraqqiyotiga qaratilgan. Gap shundaki, har qanday innovatsiyaning asosiy vazifasi biron bir mahsulot yoki jarayon sifatini oshirishga qaratilgan bo‘lib, bu butun jamiyat hayoti sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [6].

Innovatsiya natijasida yangi mahsulot (texnologiya, usul, vosita) ixtiro qilinishi yoki ta’lim tizimini tubdan o‘zgartira oladigan yangi narsalarni yaratish uchun zarur shart-sharoitlar yaratilishi mumkin. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, har bir tashkilotda innovatsiyalar natijasida hal qilinishi mumkin bo‘lgan muammolar mavjud. Ta’lim sohasidagi innovatsion faoliyatning o‘ziga xos xususiyati shundaki, u nafaqat o‘zgartirilayotgan subyektni takomillashtirish, balki innovatsion jarayon ishtirokchilarining ijodiy salohiyatini ham rivojlantiradi.

Pedagogik faoliyat tabiatan doimiy rivojlanish va takomillashtirishni o‘z ichiga oladi. Ijodiy pedagogik salohiyatni rivojlantirishning eng samarali usuli ta’lim tashkilotining innovatsion faoliyatida faol ishtirok etishdir. Boshqacha aytganda, innovatsion faoliyat o‘qituvchini rivojlantirish yo‘llaridan biridir.

Shaxs innovatsion salohiyati quyidagi asosiy parametrlar bilan bog‘liq:

- yangi tushuncha va g‘oyalarni yaratish va ishlab chiqish, eng muhimi – ularni amaliy shakllarda loyihalash va modellashtirish ijodiy qobiliyati;
- o‘qituvchi shaxsining shaxsiy bag‘rikenglik, harakatchanlik, moslashuvchanlik va fikrlash ochiqqligiga asoslangan, uning g‘oyalaridan farqli yangiliklarga ochiqqligi;
- madaniy-estetik rivojlanish va tarbiya, innovatsion madaniyatni yuqori darajada egallash;

- o‘z kasbiy faoliyati sohasida o‘zini-o‘zi takomillashtirishga tayyorlik;
- rivojlangan innovatsion fikrlash va ong (an’anaviy faoliyat bilan solishtirganda innovatsion faoliyatning ahamiyatini anglash, innovatsion ehtiyojlarning mavjudligi, innovatsion xatti-harakatlarga motivatsiya).

O‘qituvchining innovatsion faoliyatga tayyorligi deganda, odatda, ushbu faoliyat uchun zarur bo‘lgan maxsus fazilatlarni shakllantirish tushuniladi.

O‘qituvchining innovatsion faoliyatni amalga oshirishga tayyorligi ko‘plab shaxsiy va kasbiy fazilatlarning mavjudligi bilan belgilanadi.

Bular maxsus fazilatlar: o‘qitishning yangi usullarini o‘zlashtirish; loyihalarni ishlab chiqish qobiliyati; tahlil qilish va aniqlash qobiliyati kamchiliklarning sabablari.

Kasbiy pedagogik faoliyatning yangi vazifalari: yangi texnologiyalarni egallash; muloqot qobiliyatlari; huquqiy bilim.

Shaxsiy fazilatlar: katta samaradorlik; kuchli ogohlantirishlarga dosh berish qobiliyati; yuqori hissiy holat; ijodkorlikka tayyorlik.

Shu bilan birga, ta’kidlash joizki, o‘qituvchining innovatsion faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishning zaruriy sharti - bu innovatsion qaror qabul qilish, ma’lum bir xatarlardan cho‘chimaslik, innovatsiyani amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan ziddiyatli vaziyatlarni muvaffaqiyatli hal qilish va innovatsion to‘siqlarni bartaraf etish qobiliyatidir.

O‘qituvchining innovatsion salohiyatini rivojlantirish jarayonining mohiyati innovatsion faoliyatni amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan individual ta’lim muammolarini hal qilishdir. Bu jarayon o‘qituvchining bilim va ko‘nikmalarini boyitish, individual ta’lim dasturlarini tayyorlash va amalga oshirish orqali innovatsion faoliyatni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun zarur bo‘lgan kasbiy kompetentsiyani shakllantirishni o‘z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 24-iyuldagi Innovatsion faoliyat to‘g‘risidagi 630-sonli Qonun.

2. 2017-yil 29-noyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”gi Farmon.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi “2022-2026-yillarda O‘zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha tashkiliy chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-307 Qaror.

4. Тулупова О.В. Технология научно-методического сопровождения инновационной деятельности педагогов и педагогических коллективов в муниципальной системе образования // Методист. – 2011. N 5 - С. 16-20.

5. Hakimova D.M. Maktab o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirishning pedagogik mexanizmini takomillashtirish. Pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. 237 bet.

6. Чеха В.В. Создание инновационной инфраструктуры в образовательном учреждении // Справочник руководителя образовательного учреждения. - 2010 - N 11 - С. 39-42.